

SAĞLIĞIN DEĞERLENDİRİLMESİ ve Klinik Karar Verme

Editör
Prof. Dr. Fatma Eti Aslan

© 2017 AKADEMİSYEN TIP KİTABEVİ

Yayın Dağıtım ve Pazarlama A.Ş.

Halk Sk. 5/A Yenişehir/ANKARA

Tel: 0312 431 16 33

www.akademisyen.com

Sağlığın Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme

Editör: Prof. Dr. Fatma Eti Aslan

ISBN: 978-605-9354-36-3

DOI: 10.37609/akya.2017

Yayıncı Sertifika No : 25465

Yayın Koordinatörü : Yasin DİLMEN

Mizanpaj ve Kapak : Rahime DİLMEN

Baskı : Özyurt Matbaacılık, ANKARA/Ağustos 2017

Dağıtım Adresi

Akademisyen Kitabevi

Halk Sk. 5/A Yenişehir/ANKARA

Tel: 0312 431 16 33

www.akademisyen.com

Bu kitabın yayın hakkı AKADEMİSYEN TIP KİTABEVİ'ne aittir. 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereği herhangi bir bölümü, resmi veya yazısı, yazarların ve yayıncısının yazılı izni alınmadan tekrarlanamaz, basılamaz, kopyası çıkarılamaz, fotokopisi alınamaz veya kopya anlamı taşıyabilecek hiçbir işlem yapılamaz. Yazıların içerikleri yazarları bağlamaktadır.

“Bana yaşamsal bir sorunu çözmek için bir saat verilse, bunun 40 dakikasını sorunu incelemeye/değerlendirmeye, on beş dakikasını gözden geçirmeye, beş dakikasını sorunu çözmeye ayırıırım”

Einstein

Sağlığın Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme kitabını, bugüne kadar hemşirelik alanında yaptığım tüm çalışmalarda desteğini hissettiğim eşim EROL ASLAN'a atfediyorum.

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1 Sağlık Değerlendirilmesi Esasları

Konu 1	Etnik ve Kültürel Değerlendirme ve Klinik Karar Verme <i>Gülbu Tanrıverdi</i>	1
Konu 2	Sağlık Öyküsü Alma ve Klinik Karar Verme <i>Tülay Ortabağ, Elif Temuçin</i>	17
Konu 3	Fiziksel Muayene ve Klinik Karar Verme <i>Nermin Olgun, Nuran Tosun</i>	43
Konu 4	Yaşam Bulgularının Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Tülin Yıldız, Ela Yılmaz Coşkun</i>	69
Konu 5	Ağrı Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Fatma Eti Aslan, Şenay Karadağ Arlı</i>	103
Konu 6	Sıvı Elektrolit ve Asit Baz Dengesinin Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Nurhan Bayraktar, Saide Faydalı</i>	137
Konu 7	Sağlığın Değerlendirilmesinde Teknoloji Kullanımı <i>Pınar Pektekin</i>	171

BÖLÜM 2 Fonksiyonel Sağlık Değerlendirilmesi

Konu 8	Aktivitenin Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Hasan Kerem Alptekin</i>	181
Konu 9	Duyu Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Hayat Yalın, Dilaver Kaya</i>	205
Konu 10	Uyku ve Dinlenmenin Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Hayat Yalın, Murat Kürtüncü</i>	225
Konu 11	Ruh Sağlığının Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Sevim Buzlu, Gizem Şahin</i>	253

BÖLÜM 3 Baştan Ayağa Sistematik Değerlendirme

Konu 12	Saç Deri ve Tırnak Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Merdiye Şendir, Funda Büyükyılmaz</i>	281
Konu 13	Baş - Boyun Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Fatma Cebeci</i>	309
Konu 14	Kulak Burun Boğaz Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Nadiye Özer, Zeynep Karaman Özlü</i>	341
Konu 15	Solunum Sisteminin Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Sevban Arslan, Sevilay Erden</i>	381
Konu 16	Kalp ve Dolaşım Sistemi Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Ayla Yava, Aynur Koyuncu</i>	407
Konu 17	Üriner Sistemin Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Ayfer Özbaş, Ezgi Seyhan Ak</i>	451
Konu 18	Kas İskelet Sistemi ve Hareket Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Meryem Yavuz van Giersbergen, Gülümser Argon</i>	479
Konu 19	Sinir Sistemi Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Fatma Demir Korkmaz</i>	511
Konu 20	Gastrointestinal Sistemi Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Dilek Aygin, Havva Sert</i>	557
Konu 21	Karın Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Özgül Karayurt, Aylin Durmaz Edeer</i>	589
Konu 22	Meme Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Fatma Demir Korkmaz</i>	621

BÖLÜM 4 Yaşam Boyu Değerlendirme

Konu 23	Çocuğun Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Nejla Canbulat Şahiner</i>	637
Konu 24	Yaşlı Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Nermin Olgun</i>	687
Konu 25	Gebelikte Sağlığın Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme <i>Nezihe Kızılkaya Beji, Melike Dişsiz</i>	737
Konu 26	Cerrahi Değerlendirme ve Klinik Karar Verme <i>Ümmü Yıldız Fındık, Seher Ünver</i>	763

YAZARLAR

Prof. Dr. Gülümser Argon
Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Fatma Eti Aslan
Bahçeşehir Üniversitesi

Prof. Dr. Nurhan Bayraktar
Yakın Doğu Üniversitesi Kıbrıs

Prof. Dr. Nezihe Kızılkaya Beji
Biruni Üniversitesi

Prof. Dr. Sevim Buzlu
İstanbul Üniversitesi

**Prof. Dr. Meryem Yavuz Van
Giersbergen**
Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Özgül Karayurt
İzmir Ekonomi Üniversitesi

Prof. Dr. Fatma Demir Korkmaz
Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Nermin Olgun
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Prof. Dr. Merdiye Şendir
Sağlık Bilimleri Üniversitesi

Prof. Dr. Ayla Yava
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Doç. Dr. Sevban Arslan
Çukurova Üniversitesi

Doç. Dr. Dilek Aygün
Sakarya Üniversitesi

Doç. Dr. Funda Büyükyılmaz
İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Fatma Cebeci
Akdeniz Üniversitesi

Doç. Dr. Ümmü Yıldız Fındık
Trakya Üniversitesi

Doç. Dr. Dilaver Kaya
Acıbadem Üniversitesi

Doç. Dr. Murat Kürtüncü
İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Tülay Ortabağ
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Doç. Dr. Ayfer Özbaş
İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Nadiye Özer
Atatürk Üniversitesi

Doç. Dr. Nejla Canbulat Şahiner
Karamanoğlu Mehmet Bey
Üniversitesi

Doç. Dr. Gülbu Tanrıverdi
18 Mart Üniversitesi

Doç. Dr. Nuran Tosun
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Yard. Doç. Dr. Hasan Kerem Alptekin
Bahçeşehir Üniversitesi

Yard. Doç. Dr. Şenay Karadağ Arlı
İbrahim Çeçen Üniversitesi

Yard. Doç. Dr. Melike Dişsiz
Sağlık Bilimleri Üniversitesi

Yard. Doç. Dr. Aylin Durmaz Edeer
Dokuz Eylül Üniversitesi

Yard. Doç. Dr. Sevilay Erden
Çukurova Üniversitesi

Yard. Doç. Dr. Saide Faydalı
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Yard. Doç. Dr. Zeynep Kahraman Özlü
Atatürk Üniversitesi

Yard. Doç. Dr. Pınar Pektekin
Bahçeşehir Üniversitesi

Yard. Doç. Dr. Havva Sert
Sakarya Üniversitesi

Yard. Doç. Dr. Seher Ünver
Trakya Üniversitesi

Yard. Doç. Dr. Hayat Yalın
Bahçeşehir Üniversitesi

Yard. Doç. Dr. Tülin Yıldız
Namık Kemal Üniversitesi

Dr. Ezgi Seyhan Ak
İstanbul Üniversitesi

Uzm. Hemş. Ela Yılmaz Coşkun
Namık Kemal Üniversitesi

Uzm. Hemş. Aynur Koyuncu
Gülhane Eğitim ve Araştırma
Hastanesi

Uzm. Hemş. Gizem Şahin
Acıbadem Üniversitesi

Uzm. Hemş. Elif Dönmez Temuçin
Bahçeşehir Üniversitesi

ÖNSÖZ

Derin bir anlayış geliştirmek için birden fazla ve farklı kaynaklardan bilgi toplama ve tartışma işlemi olan değerlendirme sağlık bakımında **ilk ve en önemli** adımdır. Değerlendirme kavramı genel anlamda, objektif ve subjektif kaynaklardan elde edilen verilerin belirli bir ölçütle karşılaştırılması, yorumlanması ve bir değer yargısına/klinik karara varılmasıdır.

Klinik karar diğer bir deyişle tanıya yolculuk spontan ya da direkt sorularla elde edilen subjektif verilerle- *ağrı, anksiyete, yorgunluk*- subjektif olarak, ya da *kan basıncı, vücut ısısı, derinin rengi* gibi gözlenebilen, dokunulabilen, koklanabilen, ölçülebilen ya da doğrulanabilen objektif verilere dayanarak verilir. Bu tip veriler fizik değerlendirme sırasında profesyonel gözlem yolu ile inspeksiyon, perküsyon, palpasyon, oskültasyon ve olfaksiyon ile ve aynı zamanda, tanı testleri ile elde edilir. Sağlık bakım ortamında bireyin değerlendirilmesinde en sık kullanılan objektif ölçümler; vücut sıcaklığı, nabız, kan basıncı, solunum, cilt, kapiller dolum, oksijen satürasyonu gibi sağlık durumunun göstergesi olan bu ölçümler; dolaşım, solunum, sinir, endokrin fonksiyonlarının etkinliğini gösterirler. Sağlık durumunun göstergesi olan bu parametrelerin ölçüm becerileri oldukça kolaydır ancak elde edilen verilerin yorumlanması güçtür. Yorum için eleştirel düşünme, problem çözme becerisi ve deneyim gerekir.

Elinizdeki **“Sağlığın Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme”** isimli bu kitap birçok yönüyle bir ilk'tir. Bu yönlerden sadece birisi alanında deneyimli, eleştirel düşünebilen ve problem çözme becerisi gelişmiş 41 yazar tarafından kaleme alınmasıdır.

Bireyi tüm boyutları ile ele alan, 26 konu ve dört bölümden oluşan bu kitapta yazar olmayı kabul ederek Türk sağlık bakım profesyonellerine ve özellikle de hemşirelik eğitimine ve bakımına katkı sağlayan sevgili yazarlarımıza çok teşekkür ederim.

Ayrıca, bu tür çalışmalarda her zaman gizli kahramanlar vardır. Okuyucu onları genellikle tanımaz. Bu yaz sıcağında ülkemizin en sıcak illerinden birisi olan Adana'da deyim yerindeyse omuz omuza çalıştığım Akademisyen Kitabevi çalışanlarına ve özellikle Rahime Dilmen'e de teşekkürlerimi sunarım.

Prof. Dr Fatma Eti Aslan
Bahçeşehir Üniversitesi

ÖNSÖZ

Teknolojik ilerlemenin Sağlık alanına yansması elbette hayatımıza pekçok pozitif katkı sağlamaktadır. Ancak insan bir MR incelemesinin ya da kan tetkikinin çok ötesinde bir varlıktır. Onu anlamadan, onunla konuşmadan, ona dokunmadan bir hastaya yardımcı olamayız. Bu kitap binlerce yıllık sağaltım sanatının bir özetini sunuyor. Umarım ileride bu kitabı okumuş bir sağlık çalışanı bana bakar, benimle ilgilenir.

Prof. Dr. Orhan Babuççu
Bahçeşehir Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı

ÖNSÖZ

Bana yaşamsal bir sorunu çözmek için bir saat verilse, bunun 40 dakikasını sorunu incelemeye/değerlendirmeye, on beş dakikasını gözden geçirmeye, beş dakikasını sorunu çözmeye ayırıyorum, diyen Albert Einstein'ın sözlerine katılmamak mümkün mü?

Bir durumu anlama ve sorunu çözmede değerlendirme ve değerlendirme sonucunda elde edilen verilere dayanarak karar verme, günümüzde özellikle sağlık bakımında en çok gereksinim duyulan yaklaşım biçimidir.

Bu nedenle "Sağlığın Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme" isimli bu kitabın sağlık alanında önemli bir yere sahip olacağı kanısındayım.

Ülkemiz sağlık profesyonellerine bu kitabı kazandıran başta Üniversitemiz öğretim üyesi ve kitabın editörü olan Prof. Dr. Fatma Eti Aslan olmak üzere emeği geçen tüm yazarlara teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Şenay Yalçın
Bahçeşehir Üniversitesi Rektörü